Strategie předcházení školní neúspěšnosti žáků

Vymezení pojmu neúspěšný žák

Absolutní školní neúspěšnost – v tomto případě nejsou vyvinuté příslušné intelektové vlastnosti.

Relativní školní neúspěšnost je přechodná, příčiny jsou mimo intelektové a lze je odstranit. Neprospěch v konkrétním předmětu – klasifikace pohybující se v úrovni 4–5.

Příčiny školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je vážným problémem, jehož řešení si vyžaduje náročnou práci s žákem a často také s rodiči žáka. Bývá důsledkem individuálních rozdílů v osobnosti žáků, v jejich výkonnosti, motivaci i jejich rodinné výchově. Neprospěch je často způsoben souborem příčin, které je třeba dobře rozpoznat.

Při nástupu žáka do školy prostudují třídní učitelé pedagogickou dokumentaci žáků. Na jejím základě pak vytipují žáky, kteří by mohli být potenciálně neúspěšní při zvládnutí studia. Třídní učitel seznámí žáky s prací pedagogicko-psychologické poradny a zeptá se, zda již někdo s žáků tuto poradnu navštěvuje. Od těchto žáků pak vybere doporučení PPP, s kterým bude škola dále pracovat.

Nejčastěji školní neúspěšnost ovlivňuje:

Problémy žáka ve vyučovací hodině:

- nerozumí výkladu
- neumí pracovat s učebnicemi a jinými texty
- nestíhá zapisovat podle výkladu
- nedokáže určit, co je podstatné
- neumí se soustředit
- opakovaně je v práci vyrušován spolužáky

Problémy s domácí přípravou:

K problémům s domácí přípravou vede nejčastěji:

- slabá vůle (nedokáže se přinutit k domácí přípravě)
- nedostatek návyků pro samostudium (neumí vybrat důležité, učí se zpaměti bez pochopení látky, nezvládá větší celky)
- neví, kdy se učit, aby učení bylo efektivní
- problémy komunikace s vyučujícím
- strach z vyučujícího
- obava sdělit, že něčemu nerozumí

Ostatní problémy negativně ovlivňující studium

- dlouhodobé zdravotní problémy
- změna bydliště, dojíždění
- problémy žáků ubytovaných v domově mládeže
- problémy v rodině (rozchod rodičů, špatná ekonomická situace rodiny)
- problémy v partnerských vztazích

- problémy se sexuální orientací
- problémy v sociálním prostředí vrstevníků

Řešení školní neúspěšnosti

V první řadě je nutné podrobit dítě kvalitní pedagogické, speciálně-pedagogické a případně psychologické diagnostice, aby byly odhaleny konkrétní příčiny selhávání žáka ve škole. Diagnostika žákových možností, učebních stylů a vzdělávacích potřeb pak umožní nastavit vhodná opatření. Je potřeba reagovat včas tak, aby žák byl schopen zastavit svůj pokles výkonu a případně se vrátit mezi "školsky úspěšné žáky".

Možná opatření volíme individuálně na základě diagnostiky a zjištěných potřeb žáků:

1) **Poruchy učení a chování, jiná zdravotní omezení a znevýhodnění**: kompenzace nedostatků s pomocí speciálně pedagogických metod a postupů na základě doporučení z PPP nebo SPC, integrace žáka a vytvoření IVP a PLPP.

2) **Žáci sociálně znevýhodnění**: motivace žáka k učení, spolupráce s rodinou, vytvoření podmínek pro domácí přípravu i ve škole ve volných hodinách, přístup k internetu ve škole.

3) **Žáci s vysokou absencí** jsou velmi často ohroženi sklouznutím do školní neúspěšnosti: včas žákům nabídnout podporu při zvládnutí zameškané látky – plán dostudování učiva a termíny dozkoušení, konzultace s žákem a rodiči, kde se domluví zvýšený dohled nad žákem.

Postup při řešení školní neúspěšnosti

Hlavním opatřením je jednoznačně **zvýšená spolupráce s rodiči**.

1) Po **prvním čtvrtletí** třídní učitelé **písemně** informují rodiče žáků, kteří za toto čtvrtletí neprospívají (jsou hodnoceni známkou nedostatečný nebo dostatečný, ale vyučující vyhodnotí vývoj jako rizikový).
2) Podle zájmu je možné využít **individuální konzultaci žáka s výchovným poradcem** (případně rodičů, žáka a VP) - diagnostika školní neúspěšnosti a poradenství (např. nastavení podpory při učení, zjištění učebních stylu).
3) Pokud se situace nezlepšuje, bude nabídnuta žákovi **individuální podpora.**
4) Pokud žák zameškává **více než 25 % výuky**, vyvolává se jednání s rodiči. Přítomní: třídní učitel, výchovný poradce, žák a rodič, případně učitel předmětu, kde se už objevily problémy. Hledají se důvody absence a cesty, jak absenci snížit. Domluví se podpora žákovi tak, aby byl schopen kompenzovat svou absenci (plán práce, termíny zkoušení, obsah učiva, možnost individuálních konzultací, doučování se spolužáky atd.).
5) Na závěr pololetí by měla být podpora vyhodnocena třídním učitelem a výchovným poradcem.

Plán pedagogické podpory (PLPP)

PLPP pro **neprospívající žáky** je souhrn opatření, nabízených žákům a jejich rodičům, který se podpisem všech stran stává pro všechny závazným.

Realizace PLPP

Pokud selže individuální podpora žákovi a ten je v prvním pololetí hodnocen nedostatečnou, nabízí se žáku a jeho zákonným zástupcům PLPP.
Po uzavření pololetního hodnocení výsledků vzdělávání navrhnou třídní učitelé ve spolupráci s vyučujícími jednotlivých předmětů vedení školy a výchovnému poradci žáky pro PLPP. Třídní učitel zajišťuje sezvání všech zainteresovaných ke společné úvodní schůzce, kde jsou rodiče a žáci s plánem seznámeni a dojde k jeho podpisu. Po uzavření klasifikace na závěr školního roku je vyhodnocena jeho efektivita.

Formy a metody práce

Pro úspěšnost PLPP jsou podstatné především formy a metody práce využívané učitelem, ke kterým patří zejména:

- **stanovení přiměřeného obsahu učiva** – učitel stanovuje obsah učiva určený k osvojení v rozsahu, který odpovídá žákovým vzdělávacím možnostem (intelektovým i sociálním);
- **zadávání pravidelných úkolů** vycházejících ze stanoveného obsahu učiva, tj. PLPP – zadání práce pro domácí přípravu – dílčí úkoly odpovídající žákovým vzdělávacím možnostem;
- **možnost plnit zadané úkoly v rámci volných hodin ve škole**, možnost doučování;
- **užívání podpůrných aktivit** – oznámení písemné práce, stanovení termínu zkoušení z konkrétního učiva, umožnění opakovaného opravného pokusu;
- **používání podpůrných pomůcek** při samostatné práci – přehledy, tabulky, kalkulačky, nákresy, aj. dle charakteru předmětu, které pomohou žákovi lépe se orientovat v učivu;
- **individuální práce se žákem** v rámci individuálních konzultací i v rámci vyučovací hodiny – pomoc žákovi odstranit výrazné mezery v učivu, podpora při výuce při výkladu nového učiva;
- **vedení písemných záznamů o průběhu PLPP** – zadání úkolu, termín splnění, poskytování pravidelných informací o průběhu programu rodičům a výchovnému poradci – informace o přístupu žáka k plnění povinností v časovém sledu;
- **domluva konzultační hodin**, kdy si učitel zve žáka na konkrétní termín v případě, že žák potřebuje opakovaně vysvětlit probírané učivo, učitel telefonicky kontaktuje rodiče, aby je informoval o pravidlech práce a dohodl se s nimi, jak mohou své dítě podpořit;
- **doučování** ve spolupráci se staršími žáky;

Pokud se podaří podpořit žáky tak, aby nebyli školsky neúspěšní a nepropadali, zamezí se i předčasným odchodům žáků ze středního školy. **Opakování ročníku** je však nadále nutné při selhání všech výše zmíněných podpůrných opatření.

Vypracovala:
Ing. Miroslava Petráková, výchovná a kariérní poradkyně